

Okul Müdürlerinin Görüşlerine Göre Taşımali Eğitim Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri *

The Problems Experienced in Transported Education and The Adviced Solutions According to School Principals' Opinions

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, 2020-2021 öğretim yılında Tokat ili Erbaa ilçesinde taşıma merkezi olan ortaokullarda görev yapan okul müdürlerinin görüşlerine göre taşımali eğitim uygulamasında karşılaşılan sorunların ve bu sorunlara getirdikleri çözüm önerilerinin belirlenmesidir. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu aracılığıyla toplanmış, elde edilen veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda taşımali eğitim yapan okullarda görev yapan müdürlerin görüşlerine göre servis araçlarının fiziki donanım ve temizliğinin yetersiz olması, zamana uyulmaması ve dışarıdan yolcu alınması nedeniyle birçok sorun yaşandığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar ışığında taşımali eğitim yapan okullara hizmet veren servislerin ve görevli şoförlerin denetimlerinin taşıma merkezlerinde görevli okul müdürleri tarafından değil, kolluk kuvvetleri tarafından yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Taşımali eğitim, Taşıma merkezi

ABSTRACT

The aim of this research is to decide the problems encountered in transported-bussed education and the solution suggestions they have brought to these problems according to the opinions of the school principals working in the secondary schools, which are transportation center in the Erbaa district of Tokat province in the 2020-2021 educational year. The data were collected through the questionnaire form developed by the researchers, and the obtained data were subjected to descriptive analysis. At the end of the information obtained from this research, it was decided that the principals working in schools providing transported-bussed education experienced many problems due to insufficient physical equipment and cleaning of the shuttle vehicles, not obeying with the time rules and taking passengers from outside. With the help of these results, it is suggested that the controls of the shuttles serving the schools providing transportation education and the on-duty drivers should be done by the law enforcement officers, not the school principals having responsibility of the transportation centers.

Keywords: Education, Transportation education, Transportation center

GİRİŞ

Eğitim, toplumların ilerlemesinde önemli bir odak noktası olan dinamik bir süreçtir. Eğitimde sağlanacak her ilerleme ve gelişim, toplumsal refah düzeyi açısından büyük önem taşımaktadır (Akça, Şahan ve Tural, 2017). Bu nedenle eğitim her insanın en doğal hakkı olarak tanımlanmış ve yasal düzenlemelerle devlet eliyle yürütülmektedir. Eğitimden tüm bireylerin eşit imkânlar dâhilinde faydalanması gerekmektedir. Bunun için devlet eğitim hakkını T.C. Anayasa'nın 42. maddesinde yer alan "Hiç kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz ve ilköğretim kız, erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır." ifadesi ile anayasal güvence altına almıştır. İnsanlar dünyaya geldikleri andan itibaren hiçbir sosyal statüye bakılmaksızın dil, din, ırk ayrımı olmadan çeşitli haklara sahip olurlar (Gündüz 2000). Eğitim de bu haklardan biridir. Bu nedenle insanlara eğitimden yararlanabilmeleri için eşit haklar, imkânlar ve fırsat eşitliği sağlamak devletin önemli bir görevidir.

Demokratik, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda gelişmek isteyen her ülke, tüm vatandaşlarına zorunlu eğitim verme çabası içine girmiştir. İnsanların tüm yaşamı boyunca ihtiyacı olan temel bilgi ve beceriler zorunlu eğitimi içermektedir (Aydın, 2006).

Türkiye'nin de taraf olduğu yasalar, yönetmelikler, tüzükler vb. ulusal ve uluslararası belgelerle insanların hakları güvence altına alınmıştır; Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 28. maddesinin 1a bendi

* Bu çalışma Tüzel-İşeri danışmanlığında Kaya tarafından yürütülen tezsiz yüksek lisans projesinden türetilmiştir.

¹ Okul Müdürü, Millî Eğitim Bakanlığı, Tokat Erbaa Çakır Ortaokulu, Tokat, Türkiye. ORCID: 0000-0003-3102-9204

² Doç. Dr. Emel TÜZEL İŞERİ, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye. ORCID: 0000-0001-5638-0450

Duran Kaya¹

Emel Tüzel İşeri²

How to Cite This Article

Kaya, D. & Tüzel İşeri, E. (2023).
"Okul Müdürlerinin Görüşlerine
Göre Taşımali Eğitim
Uygulamasında Karşılaşılan
Sorunlar ve Çözüm Önerileri"
International Social Sciences
Studies Journal, (e-ISSN:2587-
1587) Vol:9, Issue:108; pp:5399-
5408. DOI:
<http://dx.doi.org/10.29228/sss.j.67656>

Arrival: 11 December 2022
Published: 28 February 2023

Social Sciences Studies Journal is
licensed under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License.

(UNICEF, 2018a) ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 26. maddesi (UNICEF, 2018b) ile eğitim öğretimin herkes için zorunlu olduğu, fırsat ve imkân eşitliğinin her şahsa sağlanması gerektiği güvence altına alınmıştır. T.C. Anayasasının 42. Maddesi de uluslararası belgelerden sonra Türkiye de de eğitim hakkı 42. Madde ile güvence altına alınmıştır.

Dünya'nın bütün ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de zorunlu eğitim ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmakta, çeşitli sebeplerden dolayı öğrenimine devam edemeyen öğrenciler için fırsat ve imkân eşitliği çerçevesinde devlet tarafından bazı imkânlar sunulmaktadır. Bu imkanlardan biri de taşınabilir eğitim uygulamasıdır. Son olarak 2012 yılında zorunlu eğitim uygulaması 12 yıla çıkarılmıştır. Yapılan bu yasal düzenlemeler sayesinde zorunlu eğitim kapsamında, taşınabilir eğitim sayesinde eğitimin tüm fertlere ulaştırılması amaçlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği'nde taşınabilir eğitimi "Bazı nedenlerle okula gidemeyen, ulaşamayan eğitim öğretimin, ilköğretim, ortaokul ve lise öğrencilerinin günü birlik olarak tekrar eğitim görüp evlerine dönmelerini sağlayan eğitim uygulaması" olarak açıklamaktadır.

Diğer taraftan taşınabilir eğitim uygulaması sürecinde yaşanan bazı sorunlar taşınabilir eğitim uygulamasının düzenli ve sağlıklı biçimde işleyişini engellemektedir. Bu sorunların neler olduğunun belirlenmesi ve analiz edilmesi sonucunda mevcut sorunları ortadan kaldıracak çözüm önerilerinin ortaya konulması önemli görülmektedir.

Tümekaya ve Ulum (2020) tarafından taşıma yoluyla okula gelen öğrencilerin velilerinin eğitime katkıları ile ilgili çalışma yapmış olup çalışmada velilerin eğitim-öğretime katkısının olmadığı ve okula olan ilgilerinin az olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada taşınabilir eğitim yapılan okula velilerin gelmemekte olduğu ve öğrenci takibini yapmadıkları belirtilmektedir. Çalışmada bu durumun nedenleri; okulun yerleşim yerine uzak olması, velilerin okula servis aracı dışında bir araçla gelmemeleri, ailelerin eğitim öğretim düzeylerinin düşük olması ve okula veli toplantıları dışında gelmemeleri şeklinde açıklanmaktadır.

Demir (2019), taşınabilir eğitim konusunu belli başlıklar altında incelemiştir. Bunlar; ihmal, istismar, araç imkanları, iklim kaynaklı etkiler, zaman, arkadaşlık ilişkileri, öğretmen ve okul ile veli ilişkileri şeklindedir. Akgül ve Yılmaz (2021) ise taşınabilir eğitim üzerine yapılan lisansüstü çalışmaları incelemişlerdir. Yaptıkları çalışmada taşınabilir eğitim ile ilgili sorunları; beslenme ile ilgili sorunlar, velilerle ilgili sorunlar, öğrencilerle ilgili sorunlar, okul ve çalışanlarla ilgili sorunlar ve diğer sorunlar şeklinde gruplamışlardır. Yılmaz ve Haşiloğlu (2020) ise çalışmalarında taşınabilir eğitim ile ilgili dezavantajlara değinmişlerdir. Bunlar; öğrencinin evinden ve ailesinden uzakta eğitim alması, psikolojik ve fiziki rahatsızlıklar, öğrencinin akranlarından önce evinden ayrılması ve akranlarından sonra evine ulaşması, öğrencinin serbest zamanlarının kısıtlı olması, öğrencinin beslenme alışkanlıklarının bozulması, servis personelinin eğitilmiş olmaması, akademik başarıyı etkilemesi, kış mevsiminde zorluklar yaşanması ve taşıma merkezi okul çalışanlarına fazladan iş yükü getirmesi olarak sıralanmıştır.

Taşınabilir eğitim özünde kırsal ve dağınık bölgelerde yer alan ve eğitime erişim imkânı zor olan öğrencilerin eğitime erişimlerinin sağlanması, bu öğrenciler için eşit imkanlar ve fırsatlar sunmak için geliştirilmiş bir uygulamadır. Buna rağmen taşınabilir eğitimin yararlarının yanı sıra, uygulanması sürecinde karşılaşılan bazı sorunlardan da bahsetmek mümkündür. Bu kapsamda gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Tokat ili Erbaa ilçesinde taşıma merkezi olan ortaokullarda görev yapan yöneticilerin görüşlerine göre taşınabilir eğitim uygulamasında karşılaşılan sorunların ve bu sorunlara getirdikleri çözüm önerilerinin neler olduğunun belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Taşınabilir eğitim uygulamasında servis hizmetleri ile ilgili karşılaşılan sorunlar nelerdir?
2. Taşınabilir eğitim uygulamasında yemek hizmetleri ile ilgili karşılaşılan sorunlar nelerdir?
3. Taşınabilir eğitim uygulamasında veli ilişkileri ile ilgili karşılaşılan sorunlar nelerdir?
4. Taşınabilir eğitim uygulamasında eğitim-öğretim hizmetleri ile ilgili karşılaşılan sorunlar nelerdir?
5. Taşınabilir eğitim uygulamasında karşılaşılan çeşitli sorunlara getirilen çözüm önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımıyla desenlenmiş bir durum çalışmasıdır. Nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konması olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırma durum çalışması deseni çerçevesinde yürütülmüştür. Durum çalışmaları bireysel olarak kişinin faaliyetleri, özel ihtiyaçları, yaşam durumu, yaşam öyküsü vb. gibi durumları veya bir grup veya bir zümrenin bir veya birden fazla sorununu, bir kurumdaki süreçleri, olguları veya olayları ayrıntılı olarak analiz etmek ve tanımlamak için kullanılır (Sagadin, 1991 ve Mohajan, 2018'den akt. Tüzel-İşeri, 2021).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde araştırma desenine uygun olarak amaçlı örnekleme yöntemleri arasında yer alan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme; problemle ilgili belirlenen niteliklere sahip kişi, olay nesne veya durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, 2012). Çalışma grubu için belirlenen ölçütler; okul müdürü olması, ortaokul kademesinde görev yapıyor olması ve okulun taşıma merkezi olması şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda 2020-2021 öğretim yılında Tokat ili Erbaa ilçesinde görev yapan 11 okul müdürü çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubuna ait veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Okul Müdürlerine Ait Demografik Özellikler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	1	9
	Erkek	10	91
Eğitim	Lisans	8	73
	Yüksek Lisans	3	27
Branş	Branş	7	64
	Sınıf	4	36
Hizmet Yılı	1-7	2	18
	8-14	5	45
	15-21	4	37
Çalıştığı Kurum	İlkokul-ortaokul (ilköğretim)	10	91
	Ortaokul	1	9
Taşınan Öğrenci Sayıları	25-95	7	64
	96-167	3	27
	168-240	1	9
Taşınalı Servis Sayıları	2-6	8	73
	7-11	2	18
	12-17	1	9

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların 1’i kadın, 10’u ise erkektir. Katılımcıların 8’i lisans, 3’ü yüksek lisans mezunudur. 7’si branş, 4’ü ise sınıf öğretmenliği mezunudur. Katılımcıların 2’si 1-7 yıl, 5’i 8-14 yıl, 4’ü ise 15-21 hizmet yılına sahiptir. Katılımcıların 10’u ilköğretim (ilkokul/ortaokul), 1’i ise ortaokulda görev yapmaktadır. Katılımcıların görev yaptıkları taşıma merkezi olan okullara taşınan öğrenci sayıları ise, 7’sinde 25-95 öğrenci, 3’ünde, 96-167 öğrenci, 1’inde ise 168-240 öğrencidir. Katılımcıların görev yaptığı okulların 8’i 2-6, 2’si 7-11 ve 1’i ise 12-17 taşınalı servis sayısına sahiptir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen soru formu aracılığıyla toplanmıştır. Soru formu katılımcıların taşınalı eğitim uygulamasında yaşadıkları sorunların ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla geliştirilen açık uçlu sorular ve kişisel bilgiler kısmından oluşmaktadır. Veri toplama aracı hazırlandıktan sonra taşınalı eğitim alanında çalışmalarını yapan iki uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşmeleri sonrasında görüşme formu yeniden düzenlenmiş sonrasında gönüllü bir okul müdürü ile pilot çalışması yapılmıştır. Pilot çalışma sonrası sorular nihai halini almıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma Covid-19 Pandemisi sırasında yürütüldüğünden, soru formu okul yöneticilerinin e-postalarına gönderilmek suretiyle yazılı olarak toplanmıştır. Ardından okul müdürleri ile telefonla iletişim kurularak formdaki sorular tekrar teyit edilmiş ve çalışmanın güvenilirliği artırılmıştır.

Görüşmelerden sonra elde edilen ham veriler betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analizin amacı ham verilerin okuyucunun anlayacağı ve isterse kullanabileceği bir biçime getirilmesidir. Betimsel çözümlemede elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu çözümlemede görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Altunışık, Coşkun, Yıldırım ve Bayraktaroğlu 2001; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışmanın bulgular bölümünde de verilerin analizi sonrası elde edilen bilgiler tablolar halinde sunulmuştur. Tablolar açıklandıktan sonra çeşitli katılımcı görüşleri doğrudan verilmiştir.

BULGULAR

Taşınalı Eğitim Sürecindeki Sorunlara İlişkin Bulgular

Bu çalışmada okul müdürlerinin taşınalı eğitim uygulamasında karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri;

- ✓ Servis hizmetleri,
- ✓ Yemek hizmetleri,

- ✓ Veli ilişkileri ve
- ✓ Eğitim-öğretim hizmetleri olarak dört tema altında ele alınarak incelenmiştir.

Servis Hizmetlerine İlişkin Bulgular

Bu temada taşımali eğitimde kullanılan servislerin şoförlerinin yeterlilikleri, öğrencilere davranışları, kullanılan araçların donanımları ile ilgili okul müdürlerinin görüşleri alınarak elde edilen bulgular incelenmiştir.

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan okul müdürlerinin görüşlerine göre taşımali eğitim sürecinde servis hizmetlerinde karşılaşılan sorunlara ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin frekans (f) dağılımları yer almaktadır.

Tablo 2: Taşımali Eğitim Sürecinde Servis Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Kod	f	Katılımcılar
Sorunlar	Şoförlerin gerekli eğitim almaması	8	K1,K5,K6,K7,K8,K9,K10,K11
	Şoförlerin veya araçların sık sık değişmesi	6	K2, K3, K4,K7, K10,K11
	Servisin birden fazla taşıma yapması	4	K2,K3,K4,K11
	Dışarıdan araca yolcu alınması	3	K1,K8,K11
	Araçların denetim eksikliği	3	K3,K8, K11
	Servis araçlarının temizliği	3	K4,K8,K11
	Araçların donanım olmaması	2	K2,K11
	Taşımali öğrencilerin tutumları	2	K4,K11
Çözüm Önerileri	Değişen araç, şoför değişiminin haber verilmesi	4	K2,K3,K6,K7
	Denetimleri kolluk kuvvetlerinin yapması	4	K3, K6,K9,K11
	Şoförlerin eğitilmesi	3	K8,K10,K11
	Şoför- nöbetçi öğretmen-okul idaresi iş birliği	2	K4,K11
	Şoför ücretlerinin yükseltilmesi	2	K5,K10

Tablo 2’de yer alan sorunlar temasında görüldüğü üzere, şoförlerin gerekli eğitim almamasını 8, şoförlerin veya araçların sık sık değişmesini 6 katılımcı sorun olarak ifade etmektedir. Servislerin birden fazla gruba taşıma hizmeti yapması 4, araçlara dışardan yolcu alınması ise 3 katılımcı tarafından sorun olarak belirtilmektedir. Araçların denetim eksikliği ve servis araçlarının temizliği üçer katılımcı tarafından, araçların donanımının yeterli olmaması ve taşınan öğrencilerin tutumlarının sorun oluşturduğu ise ikişer katılımcı tarafından sorun olarak belirtilmektedir.

Çözüm önerileri temasındaki veriler incelendiğinde; şoför veya araç değişiminden haberdar edilmesi ve denetimlerin kolluk kuvvetleri tarafından yapılmasının dörder, şoförlerin eğitilmesinin üç, şoför-nöbetçi öğretmen-okul idaresi iş birliği sağlanması ve şoför ücretlerinin yükseltilmesinin de ikişer katılımcı tarafından çözüm önerisi olarak belirtildiği görülmektedir.

Servis hizmetlerinde yaşanan sorunlarla ilgili bazı okul müdürlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Okulumuza taşıma yapan servis araçlarının gerekli donatıma sahip olmamaları. Taşıma yapılan servislere normal vatandaşın ısrarla binmek istemesi ve bazı şoförlerin de araçlara yolcu almaları (K1).”

“Taşımali eğitim yapan öğrenci servislerinin ya çok erken ya da çok geç gelme durumuyla karşılaştım. Erken getirmelerinin sebebi servis şoförünün iki ayrı taşınmasını beraber yürütmesidir. (Bir okulun öğrencisini bırakıp acilen diğer okulun öğrencilerini almaya gider). Gecikme ise mevsimsel durumlardan kaynaklanır (K2).”

“Taşıma yapan okul servislerini genelde temizlikleri yetersizdir. Servislere yolcu alınmaktadır. Bunun kontrollerini jandarma ve emniyet çok sıklıkla yapmalıdır (K8).”

“Taşıma yapan genelde servisler kurallara uyma noktasında biraz isteksiz olmaktadır. Öğrencilere uygun olmayan konuşmalar olabilmekte, kemer takma noktasında hassasiyet gösterilmemektedir (K9).”

“Taşıma yapan servislerde, öğrencilerin davranışlarının kaba olduğu, öğrencilerin araçlara inip binerken trafik ve güvenlik kurallarına uymadıklarını söylüyor. Öğrencilerin zamanında inip binme yerlerine gelmediklerini belirtiyor(K11).”

“Taşıma yapan servis şoförleri yeterlilikleri sadece belge yönünden değil birçok yönden de ele alınmalı en az lise mezunu olmalıdır. Özel eğitim yapan kurumlar başta olmak üzere tüm sınıf seviyelerinde (ilkokul/ortaokul) kademesinde olanlar mümkün olduğunca ayrı sevişlerde taşınmalıdır (K10).”

“Taşıma yapan şoförler öğrencilere kaba davranmaktadır. Bazı şoförlerin ikinci iş olarak yapmasından kaynaklı araçları hızlı kullanmaları, nadiren de olsa izinsiz araç ve şoför değişikliği, araç içinde gürültülü müzik dinlenmektedir. Öğrenci harici yolcu alınmaktadır (K11).”

“Taşıma yapan servis şoförlerine taşıma ihalesini alan firma yeterince vermediği için servis şoförleri işini severek yapamıyor. Öğrencilere servis sırasında kaliteli bir hizmet sunmakta zorlanıyor. Ortalama eline 1500tl para geçiyor. Servis hizmetini alan öğrenciye de olumsuz yansımalar oluyor (K5).”

“Taşıma yapan servislerde sık sık şoför ve araç değişimini ne kadar takip etsek de bir şekilde sekteye uğruyor. Sürekli bir bahaneleri oluyor (K7).”

Taşıma yapan servis şoförlerinin iletişim ve iş ahlakı bakımından eksiklerinin bulunması sebebiyle sıkıntılar yaşanmaktadır (K6).”

Servis hizmetlerinde yaşanan sorunlarla ilgili çözüm önerilerine yönelik bazı okul müdürlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Taşıma yapan okul servis araçları değişim yaptıklarında veya şoför değişimi yaptıklarında ilgili veya yetkililere haber vermelidirler (K2).”

“Taşıma yapan okul servis araçlarını okul idaresi değil de kolluk kuvvetlerinin yapması gerektiğini düşünüyorum (K3).”

“Taşıma yapan okul servis şoförlerinin taşıma konusunda yapması gerekenler ile ilgili eğitimler verilmesi gerektiğini düşünüyorum (K8).”

Servis hizmetlerinde yaşanan sorunlarla ilgili bulgular değerlendirildiğinde; şoförlerin yeterli gerekli eğitimi almamaları, şoför veya araçların sıklıkla değişimi, servis araçlarının farklı gruplara taşıma hizmeti sunması, araçlara yolcu alınması, araçların temizliğinin sağlanmaması, araçlarda donanım eksiklikleri bulunması ve öğrenci tutumlarından kaynaklanan sorunların varlığından söz edilebilir. Yaşanan bu sorunlara yönelik katılımcıların çözüm önerileri ise; şoför veya araç değişiminden zamanında ilgililerin haberdar edilmesi, denetimlerin kolluk kuvvetleri tarafından yapılması, şoförlerin eğitilmesi, şoför-nöbetçi öğretmen-okul idaresi iş birliğinin sağlanması ve şoför ücretlerinin yükseltilmesi şeklindedir.

Yemek Hizmetlerine İlişkin Bulgular

Bu temada taşınmalı eğitim uygulamasından faydalanan öğrencilere sunulan yemek hizmetleri ile ilgili yemekhanelerin fiziksel durumu ve okula gelen yemeğin çeşitliliği, kalitesi ile ilgili durumları okul müdürlerinin görüşleri doğrultusunda iki başlık altında açıklanmaya çalışılmıştır.

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan müdürlerin görüşlerine göre taşınmalı eğitim sürecinde yemek hizmetlerinde karşılaşılan sorunlara ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin frekans (f) dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3: Taşınmalı Eğitim Sürecinde Yemek Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Kod	f	Katılımcılar
Sorunlar	Yemeklerin kalitesiz ve çeşidinin az olması	4	K1, K8, K9, K11
	Yemeklerin erken ve soğuk gelmesi	4	K1, K2, K7, K9
	Yemek kontrollerinin yapılmaması	4	K8, K9, K10, K11
	Servis elemanının olmaması	3	K1, K8, K10
	Yemekhanenin olmaması	2	K4, K11
Çözüm Önerileri	Yemeklerin uzmanlarca kontrol edilmesi	5	K1, K8, K9, K10, K11
	Yemeklerin ısıtılması	3	K2, K7, K11
	Yemekhane ve uygun ortamların olması	2	K3, K7

Tablo 3 ‘de yer alan sorunlar ve çözüm önerilerinde ise; yemeklerin kalitesiz ve çeşidinin az olmasını, erken ve soğuk gelmesini, kontrollerinin yapılmamasını 4’er katılımcı sorun olarak belirtmişlerdir. Servis elemanının olmamasını 3 katılımcı, yemekhanenin olmamasını ise 2 katılımcı sorun olarak belirtmişlerdir.

“Taşıma yapılan okulların ilk önce temizlik kurallarına uygun hale getirilmelidir. Okullarda hijyenik ortamların olması gerekmektedir (K7).”

“Taşıma yapılan okullarda yemek servisi ve temizliği yapan personel bulmak sıkıntılı bulamıyoruz. Ayrıca yemek malzemeleri çatal, kaşık vb. eksik oluyor (K2).”

“Taşıma merkezi olan okullara mutlaka yemek servisi yapan personel verilmelidir. Bu kişinin de kadrolu olması ve iyi bir eğitim alması gereklidir (K8).”

Yemeklerle ilgili okul müdürlerinden bazılarının eksik gördüğü hususların başında, yüklenici firmanın yemeklerinin soğuk ve kalitesiz olduğu gelmektedir.

“Taşıma merkezi okullarda verilen yemekler soğuk gelmekte ve öğrenciler tarafından beğenilmemektedir. Çünkü firma ucuz aldığı için kaliteli yemek verilmemektedir (K1).”

Bazı okul müdürleri ise yemekler ile ilgili olarak;

“Taşıma merkezi okullara yemekler erken gelmekte dolayısıyla da yemekler soğuk olmaktadır. Bu da yemeğin özelliğini düşürmektedir (K3).”

Taşıma merkezi okullara gönderilen yemekler öğrenciler tarafından beğenilmiyor. Çünkü yemekler kalitesiz ve yeterince uzmanlar tarafından yeterli kontroller yapılmıyor (K8).” görüşünü bildirmiştir.

“Taşıma merkezi okullarımıza gönderilen yemek menüleri bizlere haber vermeden sık sık değişmektedir. Bu durum sıkıntılara neden olmaktadır (K10).”

“Taşıma merkezi okullara verilen yemek hizmeti için hazırlanan menü yetersiz ve kalitesiz olmaktadır. Uygun yemekler ve menü ona göre hazırlanmalıdır (K11).”

Yemek hizmetlerinde yaşanan sorunlarla ilgili çözüm önerilerine yönelik bazı okul müdürlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Taşıma merkezli okullarda yemek yenilen ortamların uygun olması gerekmektedir. Öğrenciler için sınıflar değil de yemekhanelerin olması gerekmektedir (K3).”

Taşımalı okullara gelen yemekler kış ayı boyunca soğuk olmakta ve kalite düşmektedir (K9).”

Yemek hizmetlerinde yaşanan sorunlarla ilgili bulgular değerlendirildiğinde; yemeklerin kalitesiz ve çeşidinin az olması, yemeklerin erken ve soğuk gelmesi, yemek kontrollerinin yapılmaması, servis elemanının olmaması, yemekhanenin olmaması sorunlardan söz edilebilir. Yaşanan bu sorunlara yönelik katılımcıların çözüm önerileri ise; yemeklerin uzmanlarca kontrol edilmesi, yemeklerin ısıtılması, yemekhane ve uygun ortamların olması şeklindedir.

Okul müdürleri; okullarda taşımalı öğrencilere verilen yemek hizmetinde bina ile ilgili fiziksel sorunlar yaşandığını belirtmiş, taşıma merkezli okullara uygun ortamlar oluşturulmasını ve bu ortamların hijyenik olması gerektiğini çözüm önerisi olarak belirtmektedirler.

Veli İlişkilerine İlişkin Bulgular

Bu temada taşımalı eğitim uygulamasında taşıma yapılan öğrencilerin velilerinin diğer velilere göre okulla ilişkileri; okul-veli görüşmeleri, öğretmen-veli görüşmeleri ve veli ziyaretleri başlıkları altında okul müdürlerinin görüşleri doğrultusunda açıklanmıştır.

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan yöneticilerin görüşlerine göre taşımalı eğitim sürecinde veli ilişkilerinde karşılaşılan sorunlara ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin frekans (f) dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4: Taşımalı Eğitim Sürecinde Veli İlişkilerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Kod	f	Katılımcılar
Sorunlar	Velilerin okula hiç gelmemesi	4	K3, K6, K8, K9
	Öğrencilerin okula geç ve erken bırakılması	5	K4, K5, K7, K10, K11
Çözüm Önerileri	Velilerin okullara servis araçlarıyla taşınması	4	K3, K7, K8, K9
	Öğrencilerin toplanma alanlarının iyi belirlenmesi	3	K5, K10, K11
	Veli - öğretmen - okul idaresi işbirliği	2	K4, K11

Tablo 4’te görüldüğü üzere; velilerin okula hiç gelmemesi 4 katılımcı tarafından sorun olarak belirtilmekte olup öğrencilerin okula geç veya erken bırakılması 5 katılımcı tarafından sorun olarak ifade edilmektedir.

“Taşıma merkezi olan okullara velilerin bazıları hiç gelmiyor. Okulla hiçbir iletişime geçmiyor. Ayda bir kez olsun veliler taşıma araçlarıyla okullara gelmelidir (K3).”

“Taşıma merkezi olan okullara veliler hiç gelmiyor, ilgileri yok bu da başarıyı etkilemektedir. Okul veli toplantılarına da katılımları az olmaktadır (K8).”

“Taşımalı eğitim yapılan okullarda şoförler aynı köyde yaşadıkları için genellikle de akraba oldukları için yapılan hatalardan dolayı ya birbirini şikâyet etmekte ya da etmemektedir (K11).”

“Taşımalı sistemde başka köylerden gelen öğrencilerle velilerin yeterince ilgilenmemesi, okul ile iletişim kurmaması ve öğretmenlerin de veliye yeterince ulaşması mümkün olmamaktadır (K9).”

Veli ilişkilerinde karşılaşılan sorunlarla ilgili çözüm önerilerine yönelik bazı okul müdürlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Taşımali eğitim yapan okullardaki velilerimiz taşımali eğitim, taşıma kuralları gibi konularda bilgilendirilmeli, her öğrencinin servise bineceği nokta belirlenip karşılıklı bu kurallara uyulmalıdır (K10).”

“Taşımali eğitim yapan okullardaki veli-öğretmen- okul idaresinin iyi bir iş birliği içinde olması gerektiğini düşünüyorum(K4).”

“Taşıma yapılan okullarda genelde öğrenci toplanma alanları ile ilgili velilerle servis şoförleri arasında sıkıntılar çıkıyor. Biz de arabulucu rolünü üstleniyoruz. Onları ortak paydada buluşturarak çözüm üretmeye çalışıyoruz (K5).”

Veli ilişkilerinde karşılaşılan sorunlarla ilgili bulgular değerlendirildiğinde; velilerin okula hiç gelmemesi, öğrencilerin okula geç ve erken bırakılması sorunlarından söz edilebilir. Yaşanan bu sorunlara yönelik katılımcıların çözüm önerileri ise; velilerin okullara servis araçlarıyla taşınması, öğrencilerin toplanma alanlarının iyi belirlenmesi, veli-öğretmen-okul idaresi iş birliği olması şeklindedir.

Eğitim-Öğretim Hizmetlerine İlişkin Bulgular

Bu temada taşımali eğitim uygulamasındaki eğitim-öğretim hizmetleri ile ilgili okul müdürlerinin görüşleri ortaya koyulmuştur.

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan okul müdürlerinin görüşlerine göre taşımali eğitim sürecinde eğitim-öğretim hizmetlerinde karşılaşılan sorunlara ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine ilişkin frekans (f) dağılımları yer almaktadır.

Tablo 5: Taşımali Eğitim Sürecinde Eğitim-Öğretim Hizmetlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Tema	Kod	f	Katılımcılar
Sorunlar	Ders dışı eğitim çalışmalarının yapılamaması	4	K3,K4,K9,K11
	Öğrencilerin ders çalışmak için zaman bulamaması	2	K2,K4
Çözüm Önerileri	Ders dışı eğitim çalışmaları için planlama yapılması	4	K3,K4,K9,K11
	Taşımali güzergahların iyi belirlenmesi	3	K5,K10,K11

Bu temada ise; ders dışı eğitim çalışmalarının yapılamamasını 4 katılımcı sorun olarak belirtmiştir. Öğrencilerin ders çalışmak için zaman bulamamasını da 2 katılımcı sorun olarak belirtmiştir.

“Taşımali eğitim yapılan okullarda öğrenciler farklı farklı köylerden geldikleri için hafta içi ve hafta sonu yapılan kurs, DYK, egzersizleri katılmaları sorun olmaktadır (K4).”

Katılımcıların bir kısmı taşımali eğitimin öğrencilerin akademik başarılarına olumlu katkıları olduğunu, bu sistemin olmaması durumunda öğrencilerin müstakil sınıflar yerine birleştirilmiş sınıflarda okuyacağından bunun da öğrenciler için dezavantaj oluşturacağından, okula devam sorunu olacağından bahsetmektedir.

“Taşımali eğitim yapılan okullarda taşımali yapılması sorundan ziyade öğrenciye katkı sağladığını düşünüyorum. Çünkü taşınan her bir çocuk eğitim alanında fırsat eşitliğinden yararlanabilmektedir. Aksi halde okula devam etmemesi söz konusu olabilir (K1).”

“Taşımali eğitim yapılan okullarda eğiti öğretim hizmetleri ile ilgili taşımali öğrenci ve eğitimimizde bir sıkıntı bulunmamaktadır (K6).”

“Taşımali eğitim yapılan okullarda DYK kursları, İYEP kursları, ders dışı etkinlikler, egzersiz ve sosyal etkinliklere taşımali öğrenciler katılmamaktadır (K3).”

“Taşımali okullarda öğrenciler farklı yerleşim yerlerinden geldikleri için sosyal aktivitelere, kurslara katılmamaktadırlar (K11).”

“Taşımali eğitim yapılan okullarda DYK kursları, İYEP kursları, ders dışı etkinlikler, egzersiz ve sosyal etkinliklere taşımali öğrenciler katılmamaktadır. Bu gibi çalışmaların iyi planlanması gerekmektedir(K9).”

“Taşıma mesafesi en uygun uzaklıktaki okula yapılmalı, çünkü belli bir mesafeden sonra öğrencilerin yolculuğun verdiği yorgunluktan dolayı derslere adapte olabilmesi mümkün olmamaktadır (K10).”

Eğitim-öğretim hizmetleri ile ilgili katılımcıların karşılaşılan sorunlarla ilgili sorunlar değerlendirildiğinde; ders dışı eğitim çalışmalarının yapılamaması, öğrencilerin ders çalışmak için zaman bulamaması sorunlarından söz edilmektedir. Yaşanan bu sorunlara yönelik katılımcıların çözüm önerileri ise; ders dışı eğitim çalışmaları için planlama yapılması, taşımali güzergahların iyi belirlenmesi şeklindedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın verileri analiz edildiğinde araştırmaya katılan müdürlerin birçoğunun servis araçlarının fiziki donanım ve temizliğinin yetersiz olması, zamana uyulmaması ve dışarıdan yolcu alınması nedeniyle birçok sorun yaşandığı görüşünde olduğu belirlenmiştir. Okul müdürlerinin şoförlerin eğitim seviyesinin düşük olmasına da sıkça vurgu yaptığı görülmektedir. Müdürlerden bazıları şoförlerin kurallara uymadıklarını, ciddiyetsiz olduklarını ve işlerine yeterince önem vermediklerini, ikinci iş olarak bu işi yaptıklarını vurgulamışlardır.

Okul müdürleri, okullarda taşınmalı öğrencilere verilen yemek hizmetinde bina ile ilgili fiziksel sorunlar yaşandığını, taşıma merkezli okullara uygun ortamlar oluşturulması gerektiğini ve bu ortamların hijyenik olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yemeklerle ilgili okul müdürlerinden bazılarının eksik gördüğü hususların başında, yüklenici firmaların yemeklerinin soğuk ve kalitesiz olması gelmektedir.

Görüşme yapılan okul müdürlerinden bazıları velilerin genelde okula ilgisiz olduğunu, okula hiç gelmediklerini, öğrencilerin taşıma aracına inme ve binme yerleri ile ilgili sorunların da olduğunu belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan okul müdürlerinin büyük bir kısmı taşınmalı öğrencilerle ilgili öğretmenlerin okulda DYK kursları, sosyal faaliyet kapsamında egzersiz çalışmaları ve bu gibi etkinlikleri yapamadıklarını belirtmişlerdir. Bu faaliyetlerin yapılamaması, okul bitiminde servislerin hemen hareket etmesine bağlanmaktadır. Görüşme yapılan bazı okul müdürleri ise bu faaliyetlerin sınırlı zamanlarda okul saatleri içinde yapılmaya çalışıldığını ifade etmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı taşınmalı eğitimin öğrencilerin akademik başarılarına olumlu katkıları olduğunu, bu sistemin olmaması durumunda öğrencilerin müstakil sınıflar yerine birleştirilmiş sınıflarda okuyacağını bunun da öğrenciler için dezavantaj oluşturacağını, okula devam sorununu olacağını belirttiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin yarısından fazlası şoförlerin taşıma araçlarına öğrenciler dışında yolcu aldığı belirtmişlerdir. Bu durumda ilköğretim öğrencileri başta olmak üzere öğrencilerin yolculuk müddetince yaş ve cinsiyet özellikleri göz önüne alınmadan başka kimseler ile yolculuk yapmak zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum taşıma süresinde öğrenciler açısından uygun görülmemektedir.

Bu bulgu farklı örneklemeler ve farklı zaman aralıklarında yapılan ve taşınmalı eğitimde taşıma aracına dışarıdan yolcu alındığına dair çeşitli araştırma sonuçları (Küçük, 2010; Özgün, 2007; Taşdemir, 2010; Taşdemirci, 2017; Turan, 2011; Yıldız, 2021) ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Özkan'ın (1997) araştırmasında, öğrencilerin trafik kazası tedirginliklerinin arttığı ortaya koyulmuştur. Araştırma sonuçları taşınmalı eğitim şoförlerinin sabah okula geç kalmamak için araçları hızlı kullanması nedeniyle trafik kurallarına uyulmadıklarını, bunun ise öğrencileri olumsuz etkilediğini, bazı taşıma araçlarında ise emniyet kemerinin halen eksik olduğu da belirlenmiştir.

Taşıma merkezi olan birçok okulda fiziki imkânsızlıklar nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır. Yemekhanesi olmayan taşıma merkezi okullarda öğrenciler yemeklerini okulun çeşitli alanlarında (sınıf, spor salonu, koridor vb.) yemektirler. Bu da okulda temizlik, hijyen, düzen vb. sorunları oluşturmaktadır. Öğrencilerin yemek yeme konusunda isteksiz olmalarına neden olmaktadır. Ayrıca yemeklerin doyurucu olmadığı, yemek listelerinin öğrencilerin ilgi ve istekleri dikkate alınmadan yapıldığı için de bu isteksizlik ortaya çıkmaktadır. Oysa taşıma merkezi okullarda öğlen yemeği dağıtacak yardımcı personel olmalıdır. Okula gelen yemeği yardımcı personel ve nöbetçi öğretmenler kontrol etmelidir, tutanak altına alınmalıdır. Çünkü sağlıklı beslenme insan yaşamında çok önemlidir (Şan, 2012).

Baş'ın (2001) araştırması da taşınmalı eğitime başlayan okullarda yönetsel sorunların arttığı yönünde bir bulguyu ortaya koymuştur. Bu bağlamda taşınmalı eğitim uygulaması sürecinde yönetsel sorunların tespiti ve çözümlerin sunulması da oldukça önemli görülmektedir.

Öneriler

Yapılan bu çalışma doğrultusunda Tokat ili Erbaa ilçesinde taşıma merkezi olan ortaokullarda taşınmalı eğitim uygulamasında karşılaşılan sorunların giderilmesi için geliştirilen öneriler şunlardır:

- ✓ Taşınmalı eğitim yapan okullara hizmet veren servislerin ve görevli şoförlerin denetimlerini taşıma merkezlerinde görevli okul müdürleri değil kolluk kuvvetleri yapmalıdır.
- ✓ Servislerde görevli şoförlere gerekli eğitimler verilerek daha iyi hizmet vermesi sağlanmalıdır.
- ✓ Servislere dışarıdan yolcu alınmasının önlenmesi, şoför veya araç değişikliği durumunda okul idaresine bilgi verilmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Yemek hizmeti için yemekhane oluşturulması, bunun olmaması durumunda en uygun ortamın hizmete girmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Dışarıdan yemek hizmeti alınacaksa yemeklerin dağıtılmadan önce mutlaka ısıtılması sağlanmalıdır.
- ✓ DYK, İYEP vb. ders dışı eğitim faaliyetleri taşınmalı eğitim şartlarına göre planlanmalıdır.
- ✓ Okul-aile-servis iş birliği sağlanarak velilerin okula gelmelerine olanak verilmelidir.

KAYNAKÇA

Akça, Y., Şahan, G. ve Tural, A. (2017). Türkiye'nin kalkınma planlarında eğitim politikalarının değerlendirilmesi. Uluslararası Bilim Kültür ve Spor Derneği Dergisi, 3, 394-403.

Akgül, P. ve Yılmaz, M. (2021). Türkiye'de 2005-2020 yılları arasında taşınmalı eğitim uygulamasına yönelik yapılmış ve ulusal tez merkezinde erişime açık olan lisansüstü tezlerin içerik analizi. International Social Sciences Studies Journal, 7(85), 3061-3074.

Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2001). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Adapazarı: Sakarya Kitabevi.

Aydın, S. (2006). Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye'de zorunlu eğitim. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Baş, M. (2001). Taşınmalı İlköğretimde Karşılaşılan Sorunlar (Bolu ili Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Erişim adresi: https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi. Erişim adresi: <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyanames/>

Büyüköztürk, Ş. (2012). Örneklemeye yöntemleri. Erişim adresi: <http://meb.ai/Gh5VWp>

Demir, N. (2019). Taşınmalı eğitim uygulaması. M. Yılmaz (Ed.). Öğretmenlerin gözünden eğitim notları. İçinde (s. 111-117). İstanbul: Cinius Yayınları.

Küçük, A. (2010). Taşınmalı ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar (Aksaray İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2014, 09 11). Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği. T.C Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20040&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alınmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2020). Milli Eğitim İstatistikleri. Millî Eğitim Bakanlığı Web Sitesi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/04144812_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2019_2020.pdf adresinden alınmıştır 43

Turan, S. (2011). Taşınmalı ilköğretim uygulamasında karşılaşılan güçlükler (Zonguldak İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Şan, A. (2012). İlköğretimde taşınmalı eğitim öğrencilerinin sorunları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Taşdemir, M. (2010). Taşınmalı eğitime ilişkin veli görüşleri: sorunlar ve öneriler (Şile ilçesi örneği) (Yüksek lisans tezi). Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Erişim No: 264706.).

Taşdemirci, M. (2017). Taşınmalı ilkokullarda karşılaşılan güçlükler (Ağrı ili örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.

Tümkaya, S. ve Ulum, H. (2020). Taşıma yoluyla eğitime erişim uygulamasında ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve veli görüşleri. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(2), 853-868.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982, 7 Kasım). Erişim adresi: <https://cy.tc/OYrv>

Tüzel-İşeri, E. (2021). Durum çalışması deseni. İçinde (Ed. A. Uzunöz), Bilimsel araştırma becerileri ve araştırmada güncel desenler. (s.373-388).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, Y. (2021). Taşınmalı eğitimde taşıma kaynaklı sorunların okul yöneticileri görüşü bağlamında incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi: Siirt Üniversitesi, Siirt.

Yılmaz, M ve Haşiloğlu, M. A. (2020). Türkiye’de eğitime etki eden coğrafi, sosyal ve ekonomik faktörler (Kırsal ve dağlık yerleşim birimlerindeki çocukların eğitim gereksinimlerini karşılama yolları). M. Kurt (Ed.). İlkokulda alternatif eğitim uygulamaları içinde (s. 1-26). Ankara: Pegem Akademi.